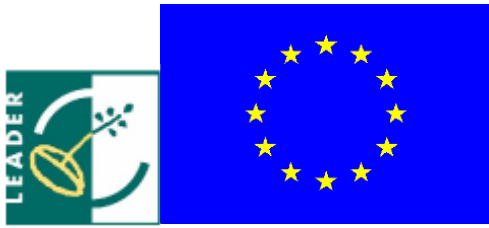

Lokale Ontwikkelings Strategie LEADER Midden- en Noord Zeeland

POP3 2015-2020

VOORWOORD

Mijn naam is Jaap Gelok.

In het dagelijks leven vervul ik het burgemeesterschap van de gemeente Borsele. Daarnaast ben ik sinds 2002 voorzitter van de lokale actiegroep (LAG) Midden- en Noord-Zeeland. Nu ben ik gevraagd om als kwartiermaker te fungeren voor de nieuw te formeren LAG.

Als burgervader van een gemeente waar energie een belangrijk thema vormt, hoop ik dat we met de voorliggende Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) Midden- en Noord Zeeland een energieke start kunnen maken in het nieuwe Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP3).

Evenals het huidige POP2 programma reken ik op een stroom aan kwalitatief goede en duurzame projectvoorstellen, afkomstig van organisaties uit de streek.

Zoals gezegd vormt energie een belangrijk onderwerp in onze gemeente. In dat kader hebben we te maken met een LAG die een constante stroom aan werklust en energie aan de dag zal moeten leggen. Dit in combinatie met de voorliggende LOS, die we als een waardevolle katalysator kunnen beschouwen, moet dat zonneklaar leiden tot vruchtbare resultaten. Dat is althans mijn vurige wens.

Ik dank oprecht alle personen uit onze regio die de streekbijeenkomsten voor de opstelling van de LOS hebben bijgewoond. Mede dankzij hun dynamische inbreng is het "van-onder-op"-proces, dat zo kenmerkend is voor de LEADER-aanpak, succesvol verlopen.

Ook een woord van dank aan Marga de Jong, Henk Kieft en Michiel van Amersfoort voor hun deskundige begeleiding van dit intensieve traject.

Tijdens de bijeenkomsten in Kamperland, Zierikzee en Colijnsplaat konden we uitvoerig gebruik maken van hun expertise.

We staan dus aan de vooravond van een nieuwe POP3-periode. Net als in de energiesector zijn veel partijen zich thans aan het heroriënteren/herbronnen. In dat opzicht liggen er dus volop interessante uitdagingen op ons te wachten.

Ik ben ervan overtuigd dat we er in Midden- en Noord Zeeland, met behulp van de nieuwe LOS, in zullen gaan slagen!

Inhoudsopgave Lokale Ontwikkelings Strategie LEADER 2014-2020

Deel I Beschrijving van de LOS

VOORWOORD	2
1. Totstandkoming en status Ontwikkelingsstrategie	6
2. Gebied	7
2.1. Midden- en Noord Zeeland	7
2.2. Gebiedsanalyse.....	9
Sterke punten	9
Zwakke punten	9
Kansen	10
Bedreigingen.....	11
Krachtenveld.....	11
Ontwikkelbehoefte.....	12
3. Strategie	14
3.1. Strategie	14
3.2. Thema's en algemene doelstellingen.....	15
3.3. Synergie met andere fondsen	17
POP3	17
Overig	17
3.4. Meetbare doelstellingen	17
4. Activiteitenplan	19
4.1. Activiteiten	19
4.2. Detailplan per thema.....	22
Netwerk analyse.....	22
Ruimtelijke insteek.....	24
Activiteitentabel	25
5. Organisatie	26
5.1. Positie, taken en bevoegdheden LAG.....	26
5.2. Profiel en samenstelling LAG.....	26
5.3. Organisatie van de uitvoering	27
6. Financiering	29
6.1. Begroting	29

6.2. Dekkingsplan	29
Deel II Reglement	
1. Huishoudelijk Reglement	31
1.1. Samenstelling LAG	31
1.2. Werkwijze LAG.....	31
1.3. Taken en bevoegdheden LAG.....	31
1.4. Prioritering subsidieaanvragen	32
1.5. Beoordelingsprocedure projecten	32
1.6. Tijdelijke werkgroep of denktank.....	32
2. Selectiecriteria en selectieprocedure steunaanvragen.....	33
2.1. Status en rolverdeling LAG-RVO-Provincie.....	33
2.2. Criteria.....	33
Bijlagen.....	38
1. SWOT	39
2. Proces van formeren nieuwe LAG.....	40
Samenstelling nieuwe LAG	41
3. Brief aan gemeenten	42
4. deelnemerslijsten	45

Deel I Beschrijving van de LOS

1. Totstandkoming en status Ontwikkelingsstrategie

Voor u ligt de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS) voor Midden- en Noord Zeeland. Deze lokale ontwikkelingsstrategie is het resultaat van een intensief gebiedsproces waarbij bewoners, ondernemers en overheden zijn uitgedaagd mee te denken. De provincie Zeeland heeft het proces gefaciliteerd.

De verschillende stappen die we in het traject op weg naar LOS hebben gevolgd worden duidelijk in onderstaande tekening. Het doel van deze aanpak is om tot een LOS te komen die door de streek wordt gedragen. Een door de streek gedragen strategie leidt ook bij de uitvoering van het programma tot een grote betrokkenheid van het gebied en tot een beter resultaat.

U Proces in Zeeland

De stappen zijn concreet vormgegeven door intensieve interactie met bewoners: een startbijeenkomst op 22 september, gevolgd door een twintigtal interviews, twee goed bezochte streekbijeenkomsten op 3 november en 1 december en twee ontwerpessies met de schrijversgroep uit het gebied op 15 en 16 december. Daarna heeft de kerngroep inbreng gegeven op de conceptversie. De LOS in concept is gepresenteerd en getoetst tijdens een gebiedsbijeenkomst februari 2015.

Het intensieve proces op weg naar deze LOS is de eerste stap in een nieuwe vorm van samenwerking binnen Midden- en Noord Zeeland tussen overheden -provincie, gemeenten, waterschap- en burgers en ondernemers en tussen diverse actoren onderling.

2. Gebied

2.1. Midden- en Noord Zeeland

Ten noorden van de Westerschelde begint het LEADER gebied Midden- en Noord Zeeland. Het gebied omvat de eilanden: Walcheren, Schouwen Duivenland, Tholen en St Philipsland, Noord- en Zuid Beveland. Dit is de gehele provincie Zeeland exclusief Zeeuws Vlaanderen. Binnen dit gebied ligt tevens de provinciehoofdstad Middelburg en havenstad Vlissingen.

Midden- en Noord Zeeland bestond in het verleden uit de eilanden Noord-Beveland, Zuid-Beveland, Schouwen-Duiveland, Tholen, Sint Philipsland en Walcheren. Ooit telde Midden- en Noord Zeeland meer dan 100 verschillende pontjes. Het voorzieningenniveau was destijds op eiland- c.q. gemeentelijk niveau georganiseerd. Vrijwel iedere gemeente had z'n eigen voorziening (zoals een dorps huis, basisschool, winkels gemeentehuis etc.).

Dankzij een stelsel van bruggen, dammen, sluisen en keringen, zijn de eilanden in de loop der tijd ontsloten. De meeste veerdiensten zijn dan ook opgeheven. Op deze manier is het gebied veel meer een eenheid geworden. Er heeft ook in het voorzieningen aanbod in de loop der tijd een verschuiving plaats gevonden van gemeentelijke voorzieningen naar voorzieningen per centrumgemeente.

Bepaalde voorzieningen kennen zelfs een bovenregionale functie. Zo hadden de 3 grote eilanden (Schouwen-Duiveland, Beveland en Walcheren) ieder een eigen ziekenhuis. Inmiddels is het ziekenhuis in Goes als hoofdvestiging voor Midden- en Noord Zeeland aangewezen. Ook op onderwijsgebied is er sprake van schaalvergroting waardoor er eveneens bovenregionale onderwijsvoorzieningen zijn gesticht.

Ook op het vlak van openbaar vervoer zijn de “voormalige eilanden” op elkaar aangewezen. Zo wordt het station van Goes door inwoners van Schouwen Duivenland gebruikt als ontsluiting naar de rest van Nederland, terwijl er ook bussen richting Rotterdam gaan.

Het geografische feit dat Midden- en Noord Zeeland uit eilanden bestaat, blijkt echter wel effect te hebben op de sterke en zwakke punten in de gebiedsanalyse.

De Oosterschelde is een belangrijk gebied voor de regio Midden- en Noord Zeeland. De Oosterschelde is in 2002 door de toenmalige minister van Landbouw, Natuur en Visserij als Nationaal Park ingesteld.

In een Nationaal Park wordt de natuur beschermd. Voor de economie is de Oosterschelde van groot belang. Denk aan de visserij, schelpdier- en kreeftencultures. Er zijn echter ook belangen van landbouwsector. Voor de (dag) recreatiesector is het gebied eveneens van grote waarde.

Er is een overlegorgaan ingesteld waar onder meer 7 van de 10 gemeenten uit de regio in participeren.

Er bevinden zich 10 gemeenten in Midden- en Noord Zeeland: Borsele, Goes, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duivenland, Tholen, Veere en Vlissingen.

Het gebied kent 275.000 inwoners. Dit betekent 265 inwoners per km². Dit is inclusief de kernen Vlissingen en Middelburg (meer dan 30.000 inwoners). Vanwege de dunne bevolkingsdichtheid van het gebied zou het opsplitsen in deelgebieden tot gevolg hebben dat, wegens het ontbreken van een kritische massa, er gebieden overblijven met een zéér beperkte slagkracht. Bovendien zouden de deelgebieden die dan eventueel buiten de boot vallen in een nog groter isolement dreigen te geraken met alle nadelige gevolgen van dien.

Midden- en Noord Zeeland vormt voor de Lokale Actiegroep een homogeen gebied waar integraal bottom-up aan de kracht van de lokale economie wordt gewerkt. Dit betekent ook dat er gekozen is de steden Vlissingen en Middelburg binnen de begrenzing van deze LOS te laten vallen. Op deze manier kunnen plattelandsondernemers samen met stedelingen werken aan nieuwe verdienmodellen, bijvoorbeeld op het vlak van stadslandbouw, boerderijeducatie, vermarkting en distributie van lokaal voedsel.

2.2. Gebiedsanalyse

Een belangrijk onderdeel van de strategie is een goede analyse van Midden- en Noord Zeeland en de ontwikkelingen die op het gebied af komen. Hiervoor is een SWOT analyse opgesteld. Op de sterke punten bouwen we voort en de zwakte punten willen we corrigeren. Daarnaast werken we kansen om tot mogelijke successen en proberen we bedreigingen te beperken. Door een goed inzicht in deze factoren bepalen we de ontwikkelbehoeftes. Daaruit kiezen we vervolgens de prioriteiten van onze strategie. De SWOT is gevoed vanuit analyses in andere beleidsdocumenten, aangevuld met bevindingen uit de interviews en de streekbijeenkomsten. Ook de LAG-zelfevaluatie van 2014 heeft aandachtspunten opgeleverd, vooral over de communicatie met het gebied. De volledige SWOT tabel is terug te vinden in bijlage 1.

STERK Waar je op kunt bouwen	ZWAK Onmiddellijk corrigeren
KANS Toekomstig succes	BEDREIGING Overweging

Sterke punten

De Zeeuwse eilanden binnen het gebied bieden een veelzijdig platteland. Van kust tot landbouwpolder en van historische stad tot hypermoderne haven. Met name de kustzone heeft zich sterk ontwikkeld als toeristische trekpleister. De groenblauwe structuur van het binnenland met zeer waardevolle natuurterreinen is ook een kwaliteit. Binnen het gebied vinden we een aantal mooie gradiënten van zoet naar zout en van droog naar nat.

De overzichtelijkheid van het gebied (eilanden) geeft een grote saamhorigheid binnen deze gebieden. Vaak op dorpsniveau. Mensen zijn dan ook zeer loyaal ten opzichte van elkaar en hebben veel voor elkaar over. Dit biedt veel mogelijkheden tot samenwerking. De no nonsens mentaliteit van de Zeeuwen is een waardevolle eigenschap die door de bewoners als een sterk punt wordt ervaren. “We weten van aanpakken”. Of “Een probleem lossen we zelf op”.

De Zeeuwse polders zijn zeer geschikt voor de productie van voedsel. De bodemkwaliteit en het opbrengend vermogen van de grond zijn bovengemiddeld. Daarbij leent het klimaat (veel wind en zonuren) zich ook voor de productie van duurzame energie.

Zwakke punten

De demografische ontwikkeling in Zeeland is een reden tot zorg. Er is een groot aandeel senioren en daarbij trekken jongeren weg uit het gebied. Deze vergrijzing plus ontgroening legt druk op de middelbare leeftijden in de bevolking.

Het gebied is dun bevolkt, gemiddeld 265 inwoners per km². Ter vergelijking heeft Nederland 500 inwoners/km² en de Randstad meer dan 1000/km². Door deze geringe bevolkingsdichtheid staan steeds meer voorzieningen onder druk. Een groot gemis aan breedband internet springt in het oog. Juist door de grote spreiding van bewoners in het buitengebied is een groot deel niet aangesloten op een behoorlijke internet verbinding.

Er is een groot verschil in ontwikkelingen in de kustzone en het binnenland. Dit geeft een scheve verhouding binnen het gebied. De economische motor van het toerisme zorgt immers voor meer

druk op de kustzone. Hier zie je dan ook veel ontwikkelingen (bouw van bungalowparken, versterken van de infrastructuur, etc.)

Daar waar de no-nonsens mentaliteit wordt geprezen als kracht geeft dit ook een belemmering op de vooruitgang. Er wordt weinig innovatief gedacht en er wordt vaak voor de 'veilige' oplossing gekozen. Daarbij kijkt men weinig verder dan het eigen dorp en zeker niet verder dan het eigen eiland. Hierdoor is het soms lastig om draagvlak te vinden voor grotere gezamenlijke ontwikkelingen.

Het onderhoud van het gebied is niet altijd goed geregeld. Zo is onderhoud aan toeristische routes niet altijd op orde. Bovendien staan er steeds meer (voormalige) agrarische gebouwen leeg.

Doordat de ontsluiting tussen de eilanden vroeger niet goed was is er een sterke interne oriëntatie. Dankzij de verbeterde infrastructuur en het opschalen van voorzieningen (scholen, ziekenhuis, etc.) is een noodgedwongen verandering gaande. Dit vraagt wel aandacht.

Kansen

Het is opvallend dat er vanuit Midden- en Noord Zeeland nog beperkt gebruik wordt gemaakt van de ligging binnen Noordwest Europa. Het gebied ligt tussen Rotterdam en Antwerpen, twee economische motoren. Deze centrale plaats biedt volop kansen voor dit zeer productieve gebied waar bovendien rust en ruimte nog gewoon zijn. Een goede woonomgeving, maar ook een toeristisch recreatieve trekpleister.

Met de ligging aan diep water en de goede achterlandverbindingen over water liggen de havens in Zeeland als een knooppunt in het havennetwerk van het deltagebied. Belangrijk zijn de waterverbindingen met Rotterdam, Antwerpen, Zeebrugge, Gent en het verdere achterland. Hierdoor liggen er kansen op het gebied van logistiek en maintenance. Verbetering van capaciteit van enkele sluiscomplexen is essentieel voor een steviger positie in het knooppunt. Belangrijk voor de havens is de overslag van bulk. De overslag van containers is nog zeer gering en vraagt ontwikkeling om optimaal in te kunnen blijven spelen op veranderingen in de logistiek. Rond de havens in het Sloegebied liggen concentraties van een goed ontwikkelde (proces)industrie. Deze industrie is relatief sterk en de toekomstige potenties zijn groot, vooral op het terrein van Biobased Economy en maintenance. Ook het versterken van de energieproductie geeft kansen. Sterk punt hierbij is de van oudsher sterke relatie tussen havens, industrie en energieproductie vanwege de aanvoer van grondstoffen via diep vaarwater. Hier kunnen nieuwe initiatieven vanuit LEADER hier mogelijk op aanhaken

Er zijn nieuwe vormen van gebruik van natuurlijke hulpbronnen: aquacultuur, biobased economy, etc. Het gebied heeft alle potentie om hierin voorop te lopen. Het is zaak onderzoeksinstituten te betrekken en aan te trekken en innovaties te stimuleren.

De crisis tijd vraagt om innovatie. Dit zorgt voor een prikkel tot anders denken, bij ondernemers en overheden. Doordat de lijnen in Zeeland kort zijn, is het mogelijk hier snel in te handelen. De samenwerking tussen sectoren kan dan ook relatief eenvoudig opgestart of versterkt worden.

De blijvende en toenemende aandacht voor duurzaamheid in al haar facetten. De verschillende budgetten en programma's die hier op inspelen zijn een kans voor het gebied om aan deze ontwikkeling vorm te geven. Bijvoorbeeld via het programma Duurzaam Door.

In veel gebieden wordt over verschillende thema's nagedacht. Het is belangrijk niet altijd zelf het wiel uit te willen vinden. Kijken en leren over de grenzen van het gebied is een belangrijke kans om het eigen gebied verder te ontwikkelen.

Voor de vrijetijdseconomie is de belevingseconomie een steeds belangrijker thema. Door de diversiteit van het gebied (van kust tot binnenland) liggen er mogelijkheden om juist deze verbindingen tot stand te brengen. Bijvoorbeeld met voedselproductie, natuurroutes, etc.

Bedreigingen

Door de huidige economische ontwikkelingen is het financieel perspectief beperkt. Overheden hebben weinig budget voor het investeren in het gebied. Ondernemers hebben de afgelopen jaren hun winsten zien afnemen en zullen ook beperkt kunnen investeren in nieuwe ontwikkelingen.

Regels en vergunningen zorgen in veel gevallen voor een rem op vooruitgang. Daar waar nieuwe ideeën worden ontwikkeld loopt regelgeving vaak achter. Er is een roep om ruimte in regelgeving om te kunnen experimenteren.

De lokale economie is in toenemende mate afhankelijk van ontwikkelingen op wereldschaal. Zo is de prijsvorming in de landbouw afhankelijk van de wereldvoedsel markt. Maar ook boycots en handelsbeperkingen zorgen voor meer of minder opbrengend vermogen. Tegelijk ziet de agrarische sector een zekere vervreemding ontstaan van de medeburger en de consument. Het begrip en het draagvlak voor boeren lijkt af te nemen.

Er is buiten Zeeland meer werkgelegenheid dan binnen het gebied. Daarbij is het een uithoek van Nederland en wordt deze regio vaak over het hoofd gezien wanneer het gaat om investeringsprogramma's of het versterken van infrastructuur en ruimtelijke kwaliteit. Mensen trekken hierdoor naar economisch sterkere regio's.

De ontwikkelingen op het vlak van bestuurlijke eenheden –die steeds groter worden - zet de benaderbaarheid van bestuurders onder druk. Mogelijke provinciale en gemeentelijke herindelingen zetten de daadkracht van bestuur onder druk.

Krachtenveld

Het krachtenveld in Midden- en Noord Zeeland is zeer divers. De grootste diversiteit schuilt in allerlei ondernemersorganisaties en in een breed scala aan maatschappelijke initiatieven in 'omgeving'.

In hoofdstuk vier (Activiteiten) wordt een netwerk analyse gemaakt van deze verschillende organisaties en hun bijdrage aan de strategie.

Vanuit de overheid zijn 10 gemeenten betrokken bij het ontwikkelen van de lokale economie. Zij zijn ook belangrijk voor het aanpassingen aan ruimtegebruik, het waterschap Scheldestromen is als waterbeheerder een partij, maar ook als beheerder van wegen en waterkeringen in het buitengebied. Tot slot is de provincie Zeeland verantwoordelijk voor de regionale economie en regisseur van POP3. De categorie onderwijs is van belang voor het zoeken naar creatieve oplossingen met behulp van jongeren. In het gebied zijn verschillende instellingen aanwezig. ROC's, middelbaar en voortgezet onderwijs, Hoge School Zeeland en University College Roosevelt.

Merendeel van de activiteiten zal samen met ondernemers worden opgezet. Er bevinden zich in het gebied grote ondernemingen met veel werknemers en hoge omzetten, maar ook kleine ondernemers die er soms zelfs naast moeten werken. Activiteiten vinden ook plaats in meerdere sectoren; in de vrijetijdseconomie (horecaondernemers, campings, vakantieparken), de techniek, havenactiviteiten en agrarisch ondernemers. In de vrijetijdseconomie lijken enkele grote ondernemingen te domineren. Hiervoor is aandacht nodig.

Tot slot de omgeving, waar een divers palet aan partijen onder kan vallen. Zo zijn er de kerken die veel bewoners verbinden, maar ook maatschappelijke organisaties, dorpsverenigingen, sportverenigingen, muziekverenigingen etc. Versnippering in allerlei lokale en regionale initiatieven wordt als aandachtspunt genoemd, terwijl deze toch vaak dezelfde doelen nastreven.

De relatie tussen overheid en samenleving vraagt om versteviging. Dit vraagt tegelijkertijd een actievere rol –en meer verantwoordelijkheid vanuit de samenleving. En dat vraagt een overheid die daarop durft te vertrouwen. Het lijkt tegenstrijdig – en vraagt nog wat meer verdieping – maar er is ook een duidelijke roep om meer regie vanuit de overheid.

De LAG ziet een kans in het LEADER programma om deze samenwerking overheid –burger verder vorm te helpen geven.

Ontwikkelbehoefte

Om de grootste uitdagingen voor onze strategie aan te pakken, vormt de SWOT analyse het uitgangspunt. Deze analyse geeft enig inzicht in de ontwikkelbehoefte. Er blijkt uit dat er in Midden- en Noord Zeeland op een aantal punten doorgebouwd kan worden, er onderdelen moeten worden gecorrigeerd en er mogelijkheden zijn voor toekomstige successen. In het voorbereidingstraject van deze LOS zijn een vijftal sporen benoemd:

1. Landbouw; De agrarische sector is in het gebied een belangrijke grondgebruiker en ook economisch van behoorlijke waarde. Een aantal zaken echter vraagt om een vernieuwende blik. Erg belangrijk is de afhankelijkheid van een markt waar je als producent geen invloed op hebt. Daarbij betekent het produceren voor de wereldmarkt in veel gevallen een keuze voor schaalvergroting waarbij op het vlak van biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en contact met de omgeving concessies worden gedaan. Midden- en Noord Zeeland ziet een grote uitdaging om een nieuwe balans te vinden tussen deze grote bedrijven met investeringskracht voor export en duurzame, verbredende (soms kleinere) bedrijven die inspelen op lokale en maatschappelijke behoeften. Het versterken van de *licence to produce* van de sector is nadrukkelijk op de agenda gezet.

2. Digitale snelweg; De toenemende mate van afhankelijkheid van internet maakt dat eigenlijk iedere Nederlander de beschikking moet hebben over een snelle betrouwbare aansluiting. Op dit moment is dit in het buitengebied niet het geval. Er bestaan binnen het LAG-gebied inmiddels diverse initiatieven die hierop inspelen, maar het blijft ook hier een zorgpunt.
3. Samenwerking; De mensen in het gebied zijn zeer loyaal en betrokken bij hun directe omgeving. Ook de bereidheid tot samenwerking is aanwezig. Er zitten echter ook enkele hobbels. Zo kijkt men vooral naar de directe eigen omgeving of het eigen dorp, wordt er weinig buiten gebaande paden getreden en bestaat het risico dat ieder zijn eigen idee door wil voeren. Er zijn echter diverse lokale en regionale initiatieven van burgers die gezamenlijk knelpunten in hun dorp, gebied of eiland willen aanpakken. Deze initiatieven verdienen het om verder te komen, maar kunnen daar soms best wat hulp bij gebruiken, zowel financieel als organisatorisch. Het groter denken dan het eigen dorp wordt als uitdaging erkend.
4. Vrijtijdseconomie; De recreatie concentreert zich voornamelijk in de kustzone. Daarbij domineert een klein aantal grotere spelers die markt. Daarbij is er nauwelijks verbinding met het achterland. Mogelijk kan er door differentiatie een gezamenlijk sterker product worden neergezet.
5. Leegstand; door de schaalvergroting in de landbouw en het sluiten van winkels komen steeds gebouwen leeg te staan. Buiten de bebouwde kom gaat het vooral om agrarische (bedrijfs) gebouwen, maar ook het aantal leegstaande panden in winkelstraten (binnen de bebouwde kom) neemt hand over hand toe. Deze gebouwen vormen een risico voor verpaupering enerzijds en bieden een potentie voor hergebruik anderzijds. Het is zoeken naar slimme nieuwe mogelijkheden, bestemmingen en gebruikers. Een passend antwoord op dit vraagstuk is afhankelijk van een groot aantal (exogene) factoren. Van belang is dat er zoveel mogelijk flexibiliteit wordt betracht zodra er zich oplossingsrichtingen voordoen. Beleidsmatig wordt er gedacht wordt aan hergebruik/herbestemming van vrijkomende agrarische locaties. Daarbij is vereenvoudiging van wet- en regelgeving mogelijk een stimulans bij hergebruik en/of sloop. Ook hierbij kan de LEADER-aanpak tot nieuwe inzichten leiden

3. Strategie

3.1. Strategie

Het hoofdstuk strategie beschrijft de hoofdlijnen waar LEADER zich binnen Midden- en Noord Zeeland op richt. De ontwikkelbehoefte is gebaseerd op de SWOT analyse. Binnen deze strategie geven we aan, aan welke doelen we willen werken en welke aanpak we daarvoor willen gebruiken met het oog op de beste resultaten.

Momenteel zijn lokale en regionale initiatieven vaak versnipperd, zelfs als deze (bijna) dezelfde doelen nastreven. Samenwerking is erg mager en kan beter. Misschien speelt hier de zogenaamde 'gun-factor' waardoor ieder voor zich aan de slag gaat. Ook wijst men in interviews op vertrek van hoog opgeleide mensen die vaak de lokale initiatieven trokken. De kwaliteit van zelforganisatie in het gebied loopt duidelijk terug. Het is ook niet onbegrijpelijk dat de provincie in deze situatie een duidelijke trekkersrol heeft vervuld. De LAG voor LEADER in Midden- en Noord Zeeland wil hier de komende jaren op in spelen en de rol van 'initiator' en 'verbinder' gaan vervullen.

Deze LOS richt zich zodoende voornamelijk op het realiseren van samenwerking tussen burgers, overheid, (agrarisch) ondernemers, kunstenaars, bedrijven, onderwijs, en op het begeleiden van initiatieven of het opnieuw versterken van zelforganisatie. Tijdens de streekbijeenkomsten is dit nadrukkelijk benoemd. De gewenste verbindingen kunnen op verschillende manieren tot stand komen en leiden tot verschillende vormen van samenwerking. LEADER kan een verbindende rol spelen tussen privaat initiatief met de provincie als regisseur.

De leden van de LAG zullen (meer dan in het verleden) een nóg pro-actievere rol (waarbij het accent van het aftikken van projectvoorstellen naar het meer aanjagen en brainstormen over projectideeën) moeten gaan vervullen (zie ook hoofdstuk 5). Dit zal borg voor staan voor een bottom-up-werkwijze. Eén van de vereisten daarbij is bovendien dat leden van de LAG sector overstijgend, integraal en innovatief moeten kunnen denken. Dat betekent dat de leden van de LAG in een zo vroeg mogelijk stadium van een initiatief (bv bij intake-gesprekken met projectindieners) worden betrokken. Zo nodig worden er vanuit de LAG tijdelijke werkgroepen geformeerd waarbij ook externen kunnen worden betrokken. Met dergelijke (gelegenheids)-allianties willen we de zelforganisatie in samenhang met de benodigde expertise vanuit het veld optimaal te benutten en te koppelen aan gewenste innovatieve ontwikkelingen.

Het proces van totstandkoming LOS (verschillende goedbezochte en geanimeerde gebiedsbijeenkomsten) heeft laten zien dat er vanuit de Zeeuwse bevolking in Midden- Zeeland en Noord veel enthousiasme en betrokkenheid is op de ontwikkelingen in het gebied. Er is grote bereidheid om mee te denken en mee te doen in het LEADER programma. Juist ook door jonge mensen die nog niet bij LEADER betrokken waren in het verleden. De roep om een andere manier van werken is groot en ook bereidheid om in thematische werkgroepen mee te denken.

Een ander strategisch speerpunt is de economische duurzaamheid van ideeën. De makkelijkste oplossing voor het aanpakken van een knelpunt is vaak een project met (LEADER) subsidie uitvoeren. We willen de komende periode aan de gang met (nieuwe) verdienmodellen die deze subsidie op termijn overbodig maken. Het gaat om het opstarten van initiatieven met een economisch duurzaam perspectief, niet alleen voor het project zelf, maar ook voor de regio. Dat is ook realistisch, want ondernemerschap op het platteland staat centraal zowel bij boeren als burgers, zowel in

bedrijfsleven als in de zorg. Voor echte vernieuwing zal ook ruimte nodig zijn in de regelgeving. Het lijkt erop dat overheden hier voorzichtig voor open staan.

3.2. Thema's en algemene doelstellingen

Op basis van de interviews, de gebiedsanalyse in de tafelgesprekken (en de SWOT analyse) formuleren we 3 prioriteiten. Deze prioriteiten zijn een uitwerking van het door Nederland gekozen LEADER thema "minder verstedelijkte regio". Met inzet op deze doelen, worden zowel de economische, ecologische als sociale innovatieve potentie van het gebied benut, in aansluiting op andere initiatieven.

1. Levende Landbouw

De agrarische sector speelt een belangrijke rol in het Zeeuwse landschap. Als economische factor, maar ook als gebruiker van het platteland. Er zijn steeds minder mensen direct bij de landbouw betrokken, dus het vasthouden en liever nog versterken van de verbinding tussen de maatschappij en agrarisch ondernemers wordt steeds belangrijker. Ook is er een zorg voor het toekomstig verdienvermogen van de sector in een wereldmarkt die wordt geregeerd door crises, boycots en andere politieke belangen.

Doel: In 2020 is de sociale positie van de landbouw in de Midden- en Noord Zeeuwse samenleving versterken in balans met de omgeving.

We zien zich een twee-stromen-land ontwikkelen in de sector. Steeds verdere schaalvergroting voor productie op de wereldmarkt aan de ene kant. En aan de andere kant een deel dat zoekt naar nieuwe verbinding met maatschappelijke thema's. De erkenning groeit dat beide stromen een plek hebben in de landbouw binnen het gebied. Het is belangrijk om juist verbindingen te leggen om zo de toegevoegde waarde op elk bedrijf (met mogelijke samenwerking) te vergroten. Daarbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan thema's als gezondheid, regionale producten, duurzaamheid, vrijetijdseconomie, cultuurhistorisch erfgoed en landschap.

Juist de verbreding met meer maatschappelijke thema's en het aansluiten op consumenten maakt deze prioriteit aanvullend op andere thema's die binnen POP3 spelen. De toegevoegde waarde van LEADER op dit punt vormt juist deze verbinding.

Een klein maar interessant **voorbeeld** van een kans op her-verbinding tussen landbouw en samenleving werd genoemd : de teelt van haver, een gewas met een laag glutengehalte en een sterk gezondheidsimago. Dat zou na 20 jaar brood van de Zeeuwse Vlegel ook een impuls kunnen geven aan een nieuw product van deze agrarische vereniging en tegelijk bijdragen aan de *licence to produce* voor de sector.

We willen binnen deze prioriteit dan ook vooral initiatieven steunen die meerdere aspecten van het Zeeuwse landschap bevatten, ondernemers samenbrengen en anders durven denken. LEADER wordt vooral gevraagd om aan die zo gewenste her-verbinding met de samenleving te werken. De relatie met (inwoners van) dorpen en steden is hierbij erg belangrijk om nieuwe verdienmodellen te ontdekken en te benutten (stadslandbouw, marktbenadering, distributie en afzet van producten, etc.). Daarbij zal de LAG proberen om dit soort initiatieven geheel of gedeeltelijk met POP3 middelen te doen co-financieren, voor zover deze initiatieven aansluiten bij het POP3 beleid van landsdeel Zuid.

Er is ook een voorbeeld genoemd dat misschien nog **te vernieuwend** is. Een creatieve geest roept dat we de ecologische footprint van de landbouw ook positief kunnen vergroten. Vooral in de

overgangszones tussen landbouwproductie en wegen of singels en akkerranden. Dat idee van **gradiënten in landgebruik** vindt momenteel nog weinig weerklank, maar wellicht zou LEADER (mits het past binnen de gestelde kaders) een experiment hiermee kunnen faciliteren.

2. Samenwerking in vrijetijdseconomie

De structuur van de recreatieve sector in het gebied kenmerkt zich door een veelzijdigheid aan bedrijven die ieder voor zich proberen een boterham te verdienen. Soms was zelfs sprake van 'elkaar wegconcurreren'. Voor het gebied zou het goed zijn dat bedrijven veel meer samen de toeristisch recreatieve structuur versterken of toeristische pakketten aanbieden.

Doel: Een sterke recreatie sector die de kwaliteit van het gehele gebied benut (en niet alleen de kust) en waar mogelijk versterkt.

Het ontbreekt nu vaak aan intensieve samenwerking tussen ondernemers onderling (vooral de grote met enkele kleinere) die samen een pakket aan belevingen aanbieden. Daarnaast kan samenwerking tussen ondernemers en maatschappelijke groepen mogelijkheden scheppen die voorzieningen voor toeristen en bewoners willen integreren. Daarmee worden de investeringen effectiever benut. Juist in dit soort combinaties schuilen nieuwe verdienmodellen.

Om de sector als geheel sterker te maken willen we deze samenwerking stimuleren. Koppel bijvoorbeeld grote aan kleine bedrijven, of introduceer samen nieuwe producten om ook nieuwe markten te openen. Een investeringsfonds kan hier bijvoorbeeld een belangrijke motor in zijn. Er zou een nieuw toeristisch recreatief verdienmodel ontwikkeld kunnen worden voor Midden- en Noord Zeeland dat de potentie van het gebied ten volle benut. Ook willen we de mogelijkheden in het binnenland veel sterker koppelen aan de intensieve kustrecreatie. De stedelijke culturele voorzieningen en de openheid en beleving van het platteland bieden wellicht ook nieuwe mogelijkheden waar door ondernemers op ingespeeld kan worden. Deze samenwerking zal ook de samenhang in het gebied versterken.

Een idee dat genoemd is voor het anders benaderen van de recreatie in samenhang met maatschappelijke thema's is bijvoorbeeld het realiseren van een reizende verblijfsrecreatie functie bij een schaapherder. Zo wordt het beheer van openbare ruimte, natuurterreinen gekoppeld aan de toeristische kracht van het gebied.

3. Initiatiefkracht van Burgers

Er zijn veel betrokken burgers met goede initiatieven die nu vaak niet verder komen dan een idee. Veel krachtige trekkers kwamen van het middenkader dat de laatste jaren uit de dorpen is weggetrokken. Juist bij een terugtrekkende overheid zijn deze private initiatieven van groot belang voor het versterken en behouden van de leefbaarheid op het platteland.

Doel: We hebben de capaciteit voor lokale zelforganisatie op het vlak van leefbaarheid en

duurzaamheid weer opgebouwd, vernieuwd en versterkt.

Het versterken van lokaal initiatief –en bijvoorbeeld het coachen van de huidige vrijwilligers- kan het leef-, werk en woonklimaat vergroten en ook de economie van het gebied een extra zetje geven als er nieuwe verdienmodellen uit opbloeien. Primair richt dit thema zich op kleinere kernen, wellicht kunnen er initiatieven ontstaan die juist ook de verbinding tussen dorpen en regionale centra versterken.

Een heel concreet thema betreft de zorg voor elkaar van onderop. Op dit vlak bieden initiatieven zich al aan, bijvoorbeeld een lokale zorg coöperatie (al dan niet in samenspraak met een regionale zorgaanbieder). Een ander voorbeeld zijn energie coöperaties die werk maken van lokale energieopwekking en energiebesparing in hun wijk, dorp of vereniging. De vraag van de overheid is hoe de kwaliteit van zulk lokaal initiatief geborgd en ondersteund kan worden. Een tweede punt is het samenwerken tussen dorpen op een wat grotere schaal van bijvoorbeeld een eiland. Daarvoor willen we met de dorpen samen de kracht van elk eiland versterken.

LEADER wil hier op twee manieren een nuttige rol vervullen: 1) door deze burgerinitiatieven tijdelijk mede te financieren en te coachen zodat elk initiatief na enige jaren zichzelf kan bedruipen –met een eigen verdienmodel- en 2) door de functionaliteit en de haalbaarheid en de kwaliteit van zulke burgerinitiatieven aan te tonen zodat bijvoorbeeld de gemeente flexibel met de ruimtelijke ordening kan omgaan of zodat de gemeente die rol van zorg ook durft los te laten en over te laten aan het burgerinitiatief. LEADER zou voor zulke kansen een tijdelijk werkgroep/deskundige adviesgroep kunnen instellen.

Er vinden momenteel in meerdere dorpen en gemeenten initiatieven plaats om het nijpende probleem van een slechte digitale ontsluiting aan te pakken. Het is belangrijk dat deze initiatieven worden samengebracht en dat hier een versnelling plaatsvindt. Dit ziet de LAG als eerste actiepunt.

3.3. Synergie met andere fondsen

Deze strategie richt zich in eerste instantie op het LEADER budget binnen POP3. Er zijn binnen de door ons aangehaalde thema's echter ook andere programma's waar we de verbinding mee willen zoeken.

POP3

Allereerst biedt het POP3 in andere maatregelen aanknopingspunten. Zo past het thema Levende Landbouw bij diverse maatregelen uit dit programma. Met name op het vlak van innovatie en nieuwe vormen van landbouwkundig gebruik zijn er mogelijkheden binnen POP3.

Overig

De LAG heeft nog geen directe relatie gelegd met andere fondsen. Het is wel bekend dat er mogelijkheden zijn. Binnen Interreg V zijn mogelijkheden voor verduurzaming en innovatie. Daarnaast zijn er private fondsen die mogelijkheden scheppen voor sociale verbinding (bijvoorbeeld Oranjefonds).

3.4. Meetbare doelstellingen

	Indicator	Streefwaarde
1. <u>Levende Landbouw</u>	Opiniepeilingen in 2015 en in 2020 tonen een sterkere <i>licence to produce</i> . Voorbeelden van her-verbinding van sector met publiek.	<i>Het imago is met 10% verbeterd</i> <i>Er zijn 10 voorbeelden beschikbaar</i>
2. <u>Samenwerking in vrijetijdseconomie</u>	Recreatieve ondernemers hebben elkaar gevonden en hebben samen nieuwe producten ontwikkeld. Een recreatief investeringsfonds ondersteunt initiatieven tot nieuwe verdienmodellen	<i>5 samenwerkingsverbanden functioneren</i> <i>100.000 euro omzet investeringsfonds</i> <i>Werkgelegenheid in extra arbeidsjaren bedraagt +10</i>
3. <u>Initiatiefkracht van burgers</u>	Initiatieven bereiken eiland schaal - boven niveau van dorp. Enkele zorgtaken zijn opgenomen door lokale coöperaties.	<i>10 samenwerkingen op schaal eiland binnen het LAG-gebied</i> <i>2 of 3 coöperaties voor maatschappelijke functies gevormd.</i> <i>Arbeidsjaren extra 10</i>

4. Activiteitenplan

In de strategie is benoemd waar de komende LEADER periode aan gewerkt gaat worden. Nu zal dit vertaald moeten worden in concrete acties. Wat gaan we doen om de doelstellingen te realiseren. Het LEADER Programma kent daarvoor formeel 4 sub-maatregelen:

1. Voorbereiding (Het opstellen van deze LOS)
2. Uitvoeringsbudget
3. Samenwerking
4. Organisatiekosten

In dit hoofdstuk beschrijven we het raamwerk waarbinnen we aan het werk gaan, wat we precies gaan doen en op welke manier we denken dat dit bijdraagt aan de strategie.

In de strategie is verwoord dat LEADER in Midden- en Noord Zeeland vooral wil fungeren als verbinder en als stimulator voor samenwerking. Daarnaast is LEADER een stimulans voor het economisch duurzaam zijn van initiatieven. Dit vraagt om een andere stijl van activiteiten dan het openstellen van een programma, het goedkeuren van projecten en dan wachten tot het geld op is. De LAG zal actief partijen bij elkaar brengen, en projecten formuleren met partners uit het gebied. Dit betekent dat in het activiteitenplan ook ruimte is gemaakt voor deze verbindingenprojecten en dat daarnaast ruimte is voor het versterken van de capaciteit voor zelforganisatie in het gebied.

Voorwaarde blijft natuurlijk dat de initiatieven van onderaf komen. De LAG versterkt deze initiatieven. We willen vanuit LEADER vooral werken aan het bouwen van een netwerkstructuur :

- de LAG brengt partijen bij elkaar,
- opent deuren,
- organiseert trajecten om partijen bij elkaar te brengen en kennis te delen.

Het Leaderprogramma fungeert hierbij als stimulerend fonds. Als LAG jagen we projecten aan door verbinding te zoeken met belangrijke schakels in het gebied zoals onder andere de bestaande onderwijsinstellingen , Midden- en Klein Bedrijf (MKB), ondernemersnetwerken, dorpsraden/plaatselijke belangen, LTO, Waterschappen en gemeenten. Voor bepaalde activiteiten zal de LAG een tijdelijke werkgroep of een tijdelijke denktank instellen. Op deze manier kunnen meer mensen bij het LEADER proces betrokken worden en een bijdrage leveren aan de lokale ontwikkeling (bijvoorbeeld voor het ontdekken van kansen voor samenwerking of voor het beoordelen van verdienvermogen binnen de vrijetijdseconomie).

4.1. Activiteiten

Binnen dit plan maken we onderscheid in een aantal activiteiten. Op hoofdlijnen gaat het om:

- Projecten: Zijn gericht op het stimuleren, opzetten of doorbouwen van samenwerking. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan het opzetten van broedplaatsen (of denktanks) voor nieuwe 'ondernemers' ideeën. We willen dat hieruit verbanden ontstaan die de continue ontwikkeling van het gebied borgen. Het is dan ook belangrijk dat initiatieven zich richten op een (nieuw) verdienmodel zodat zij zelfredzaam worden. Er wordt geïnvesteerd in netwerken en samenwerking in de vorm van projecten met als inzet initiatieven verder te brengen.

In het traject op weg naar de LOS worden enkele interessante randvoorwaarden bij projecten genoemd: het geïnvesteerde LEADER-geld moet in regio blijven, geld gaat alleen naar een extern onderzoeksbureau als de benodigde capaciteit niet in het gebied zelf te vinden is. Het streven moet erop gericht zijn om in zoveel mogelijk voorstellen een verdienmodel in te bouwen. De ambitie moet “haalbaar” zijn, en de indieners betrouwbaar.

- Samenwerking: We kijken vooral naar gebieden waar we van kunnen leren en gezamenlijk nieuwe modellen kunnen ontwikkelen. Door onze centrale positie ten opzichte van Zuid-Holland en Noord-Brabant verwachten we daar in eerste instantie mogelijkheden voor contacten/projecten samen met andere gebieden.
- Aanjagen en Capaciteitsbevordering: We zijn er van overtuigd dat er binnen ons gebied voldoende mensen met capaciteiten zijn die mede vorm kunnen geven aan de ontwikkeling van ons gebied. De LAG zelf gaat als verbinder en projectontwikkelaar op stap, daarnaast worden betrokkenen uit de netwerken in staat gesteld kennis te ontwikkelen. Om zowel de LAG als personen binnen onze netwerken in staat te stellen deze nieuwe rol te vervullen willen we in deze mensen investeren. Daarbij willen we experimenteren met organisatiemodellen voor het mobiliseren en verder brengen van vrijwilligersorganisaties. De organisatie van de LAG zelf biedt daarvoor het vertrekpunt.
- Communicatie: Doordat we een samenwerkingsstructuur willen opzetten zullen we veel met het gebied in contact moeten zijn. Bovendien was een leerpunt uit de zelfevaluatie (LEADER POP2) dat de communicatie met de streek voor verbetering vatbaar is. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan de nieuwe technologische middelen zoals social media voor oproepen van activiteiten, bekend maken van de nieuwe werkwijze, maar vooral ook het delen van informatie van initiatieven en van bemoedigende resultaten.
- Bestuur en organisatie van de LAG: Naast externe activiteiten van de LAG willen we ook onze interne procedures stroomlijnen. Daarbij houden we rekening met algemene uitvoeringskosten, maar ook voor het uitzetten van taken bij werkgroepen en denktanks. Bij een nieuwe strategie hoort immers een vernieuwende werkwijze van de LAG zelf.

Het zwaartepunt van de inzet van middelen zal gelegen zijn ten behoeve van projecten die de LAG in het gebied wil (laten) uitvoeren. Het kunnen projecten zijn die de LAG zelf initieert maar ook projecten die door andere partijen worden ingebracht en uitgevoerd (71%). Een relatief gering deel is gereserveerd ten behoeve van het samenwerkingsbudget (5%) Dit betreft activiteiten die zijn gericht op voorbereiding (haalbaarheidsstudies, technische uitwerking, administratie) en uitvoering van samenwerkingsactiviteiten met andere gebieden. Het overige deel wordt gereserveerd voor het aanjagen/capaciteitsbevordering, organisatie, communicatie (23%).

4.2. Detailplan per thema

Deze paragraaf schrijft waar de LAG zich specifiek op zal richten binnen de thema's. Begonnen wordt met een netwerk analyse, er speelt al veel in het gebied en daarbij zijn diverse partijen betrokken. Vervolgens wordt beschreven op welke manier de prioriteiten ruimtelijk spelen binnen Midden- en Noord Zeeland en hoe deze strategie daar op in wil spelen. Tot slot wordt in tabelvorm gepresenteerd op welke manier, met welke activiteiten samen met het netwerk wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen.

Netwerk analyse

Aansluitend aan de krachtenveld analyse zoals gepresenteerd in hoofdstuk 2 is een uitgebreide netwerkanalyse uitgevoerd waarbij inzichtelijk is gemaakt welke partijen momenteel activiteiten uitvoeren die passen binnen het thema en op welke manier deze betrokken worden. Deze analyse geeft meer inzicht op welke manier activiteiten vorm kunnen krijgen. Opvallend is dat de netwerken vanuit de verschillende thema's op diverse punten raakvlakken hebben. Er zal in de uitvoering dan ook veel gezamenlijk en integraal kunnen worden opgepakt.

1. Levende Landbouw.

Er worden binnen dit thema diverse partijen genoemd die op de één of andere manier betrokken zijn. De sector vraagt om een steviger worteling in de maatschappij, voor zijn *licence to produce*. In dit netwerk verkennen we daarom vooral de samenwerkingsverbanden voor verbreding en verbinding met stedelingen, horeca en natuur en landschap.

Binnen het gebied en de sector zijn al voorbeelden bekend: Adopteer een big of een boom of een druivenrank, teelten voor een voedselbank, recreatieve routes van de 'Stichting Landschapsbeheer Zeeland', de 'Stichting Beleef Groen' waarin een boer samenwerkt met een aantal tuiniers die samen ook een educatieve taak opnemen. Er zijn landwinkels en burgers die samen een heel nieuwe manier van voedselteelt willen uitproberen.

Er is de 'Stichting Lekker Regionaal Product' die afnemers zoekt in de Horeca. Zorgverleners die met boeren wat opzetten in vrijkomende agrarische gebouwen (Philadelphia, Gors, Stichting Arduin). Hier worden verbindingen met zorgverzekeraars gesuggereerd. Agrarische ondernemers zijn al georganiseerd in Agrarische Natuur Verenigingen (en in collectieven). De ZMf (Zeeuwse Milieu Federatie) wil helpen om de voedselproductie sterker met landschap te verbinden. ZLTO en ZAJK helpen innovatieve ondernemers zoeken naar nieuwe verdienmodellen. Samenwerking met supermarkten wordt genoemd als mogelijkheid; MT supermarkt, Agrimarkt, e.d..

En steeds is er de behoefte aan experimenten en regelruimte. Vaak is samenwerking nodig met gemeenten, 'Waterschap Scheldestroom' en de provincie. Ook is er contact nodig met andere bronnen van financiering, zoals POP3, Topsectorenbeleid, Duurzaam Door, e.d.. Daarnaast is er behoefte aan specifieke kennis. Dat kan bijvoorbeeld via 'Kennis Centrum Kusttoerisme' of via EduDelta.

De hoofdmoot van de strategie: informeren, netwerken en verbinden is wat het meest ontbreekt en op dit punt kan nieuw initiatief een impuls geven aan de regionale economie.

2. Samenwerking in de vrijetijdseconomie.

Er is al een hoeveelheid aan initiatieven voor het versterken van de vrijetijdseconomie. Wat opvalt is dat het vooral individuele ondernemers zijn op hun eigen bedrijf. Het denken in gebiedseconomie, en het samenwerken daarvoor is weinig ontwikkeld. Bovendien kunnen recreatieve voorzieningen die voor de gasten opgezet worden, ook benut worden door bewoners van het gebied.

In dit thema komen ook andere partijen uit het krachtenveld bovendien. Gemeenten en Waterschappen voor vergunningen of co-financiering, maar ook voor 'regel-luwe zones' of 'proeftuinen' waar gedurfde experimenten mogelijk zijn. Of zelfs een 'Fonds Idee en Actie' waarmee een goed initiatief snel een duwtje in de rug kan krijgen. MKB en Detailhandel kunnen hierin een rol spelen.

Er is een sterke roep om netwerken, verbinders, begeleiders en coaches. Ook hier is soms behoefte aan wat verkennend onderzoek via stageplaatsen voor studenten, begeleiding door leraren of aan trainingen bijvoorbeeld via HZ of via SCOOP.

3. Initiatiefkracht van burgers.

Initiatieven zijn zeer rijk en gevarieerd; twee buurvrouwen die een actie in de straat willen organiseren, jongerenwerkers die mensen willen helpen integreren, een zorgcoöperatie die de gemeente een professioneel aanbod doet, of een woningcorporatie die de woonomgeving wil verbeteren.

Al snel kloppen deze mensen aan bij de dorpsraad, jongerenwerker of bij een lokaal ervaren iemand. Het gaat dan vooral om tips en namen van adviseurs van een vakorganisatie of een bekende ZZP-er waar ze met hun vragen terecht kunnen. Heel vaak is ergens een vergunning voor nodig en klopt men aan bij gemeente, of provincie. Zorgpunt op dit vlak is dat er een terugloop van het niveau van het kader in dorpsraden wordt geconstateerd. Men maakt echter nog weinig gebruik van beschikbare kennis. Bijvoorbeeld bij de Zeeuwse Vereniging van Kleine Kernen, het kader van sportverenigingen en kerken, ouderraden van scholen, of van het brede netwerk van commerciële partijen zoals bijvoorbeeld ViaVox.

In dit netwerk zijn twee aspecten opvallend. Er is veel initiatief, maar dat bereikt onvoldoende niveau of kracht om door te zetten en stort weer in. Daarnaast zijn er veel organisaties of personen waar informatie en begeleiding gevraagd kan worden. Beide sporen vinden elkaar onvoldoende. Hier kan de LAG een schakelrol pakken en een netwerk weven. Dit kan door bijvoorbeeld andere organisaties in te schakelen zoals SMWO of onderwijs en onderzoek, denk aan Scalda, Hogeschool Zeeland, Roosevelt Academy.

Ruimtelijke insteek

De insteek van deze LOS is regio breed, met andere woorden we willen overal werken aan de gestelde prioriteiten. Wel kunnen er per onderdeel accenten worden aangebracht.

Het thema levende landbouw richt zich voornamelijk op de tendens om binnen een economische productiegerichte landbouw ook ruimte te creëren voor meer maatschappelijke thema's. Het past bij de veranderende relatie tussen stad en platteland. Door een meer verstedelijkte omgeving hebben mensen behoefte aan ruimte en groen, voelen zij zich meer aangetrokken tot het platteland en ervaren het als een ruimte om te recreëren. Bovendien zijn ze steeds meer op zoek naar de band met hun voedsel. Slow Food is daar bij uitstek het voorbeeld van. Boeren zijn zich in deze veranderende context ook steeds meer bewust van hun license to produce die de maatschappij hen geeft. De maatschappij is in Midden- en Noord Zeeland aanwezig in dorpen, steden en in de vorm van toeristen. Daarmee speelt dit thema in het gehele gebied.

Samenwerking in de vrijetijdseconomie is plaatsgebonden. De situatie aan de kust bijvoorbeeld verschilt wezenlijk ten opzichte van die van het achterland. Het woord samenwerking in deze prioriteit betekent dat er ruimte is om samenwerkingsverbanden in de breedste zin van het woord te ondersteunen. Juist ook de behoefte aan meer samenhang tussen kust en achterland maakt dat deze prioriteit in principe overal wordt ingezet.

Ook in het geval van de prioriteit initiatiefkracht burgers zal de insteek een gebiedsbrede zijn. Wel zeggen we hier dat in principe de voorkeur ligt in kleine kernen.

Activiteitentabel

In onderstaande tabel staan per prioriteit het type activiteiten benoemd waar we op willen inzetten. Het zijn nadrukkelijk voorbeelden zodat er voldoende ruimte is in te spelen op actuele ontwikkelingen en te kunnen profiteren van innovaties en initiatieven.

Activiteiten (submaatregelen)	Algemeen LAG	Levende Landbouw	Samenwerking in vrijtijdseconomie	Initiatiefkracht van burgers
Projecten	Opzetten broedplaatsen/denk tanks en/of adviseren over projectaanvragen van derden	Initiatieven gericht op nieuwe verdienmodellen voor ondernemers	Initiatieven die het karakter van de regio benadrukken door samenwerking	Het versterken en samenbrengen van initiatieven. Bijv. Opzetten databank van initiatieven en initiatiefnemers
Aanjagen/ capaciteitsbevordering	De LAG stimuleert en faciliteert haar leden en andere initiatiefnemers. Er wordt onder andere geëxperimenteerd met organisatiemodellen	Kijken bij andere ondernemers/demonstratieprojecten	verbinden van University College Roosevelt, Hogescholen met ondernemers	Werken aan het opzetten van netwerken en platforms in de regio met heldere doelen
Organisatie	overleg LAG, organiseren bijeenkomsten	Werkgroep landbouw en maatschappij	Werkgroep van vrijetijdseconomie en ondernemers	Denktank van actieve burgers
Communicatie	Via (social) media informeren over mogelijkheden en resultaten	Betrekken van studiegroepen bij het delen van informatie	Bestaande (digitale) platforms benutten en stroomlijnen	De databank van initiatieven (digitaal) toegankelijk maken.
Samenwerking (binnen NL en buitenland)	Zoeken naar gezamenlijke projecten/ trajecten met o.a Zuid Holland en Noord Brabant	Bijvoorbeeld doorontwikkelen van streekproducten met bijv. Zuid Holland en Noord Brabant Wellicht ook met LAG Zeeuws Vlaanderen	Gezamenlijk met vergelijkbare gebieden één verhaal ontwikkelen.	Digitale ontsluiting is in meerdere delen van NL van belang, samen project ontwikkelen, ook met Zeeuws Vlaanderen

5. Organisatie

5.1. Positie, taken en bevoegdheden LAG

De LAG staat centraal in het besluitvormingsproces over de besteding van de LEADER gelden in Midden- en Noord Zeeland. De LAG geeft hiervoor een zwaarwegend advies aan GS. De LAG wordt daarbij ondersteund door de provincie Zeeland (coördinator). De coördinator is verantwoordelijk voor de afstemming met het betaalorgaan en publieke cofinanciers. De LAG is eigenlijk de opdrachtgever voor de provinciale coördinator.

Leden van de LAG zijn onafhankelijk en kunnen als zodanig de LAG extern vertegenwoordigen. LAG leden hoeven niet per definitie belangenbehartigers voor een sector te zijn. Voor alle leden geldt het brede gebiedsbelang.

De LAG valt als adviesorgaan onder de provinciale organisatie ; voorziet het College van Gedeputeerde Staten van Zeeland van een zwaarwegend advies over de POP-3 subsidieverzoeken en heeft geen zelfstandige rechtspersoonlijkheid.

5.2. Profiel en samenstelling LAG

De LAG bestaat uit een compacte kerngroep van maximaal 15 leden. Er is een mooie afspiegeling gevonden van jong/oud/man/vrouw. De leden van de LAG hebben zitting in de groep op persoonlijke titel zonder last of ruggespraak, maar met een duidelijke verantwoordelijkheid voor het mobiliseren van zijn of haar netwerk. De leden stellen zich niet op als belangenbehartiger voor een branche of een gemeente, maar zij dienen het gebied in zijn geheel. De leden zijn onafhankelijk en voorkomen dat zij vanuit eigen belang projecten of initiatieven de voorkeur geven.

In tegenstelling tot de voorgaande periode hoeft de voorzitter niet meer een bestuurder vanuit de overheid te zijn. De overheden hebben een meer ondersteunende rol. De leden van de LAG POP3 zijn streekbewoners afkomstig uit verschillende streken in Midden- en Noord Zeeland met diverse achtergronden / betrokkenheid bij organisaties / thema's:

jongeren, ouderen, natuur, landschap, duurzaamheid, landbouw, vrijetijd, zorg, (beroeps) onderwijs, kennis, industrie, water, visserij, sport, toerisme, MKB, financiën, waterschap, gemeenten, dorpen,

Het is een kunst om de overlap in belangen van verschillende partijen te kunnen zien. Naast de private leden zullen de gemeenten, de provincie en het waterschap Scheldestromen in de LAG vertegenwoordigd worden (overheden samen maximaal 49%).

Bij een midterm review kan de samenstelling van de LAG worden geëvalueerd en eventueel worden herzien, om continuïteit te borgen, verjonging mogelijk te maken en de samenstelling te laten aansluiten op de actualiteit. De leden van de LAG voldoen aan een profielschets (houding en competenties). In het voorbereidingstraject worden daarvoor de volgende criteria of kwaliteiten genoemd:

Leden van de LAG:

- zijn nauw betrokken bij platteland van Zeeland
- zijn initiatiefrijk en hebben een schouder-eronder-mentaliteit
- zijn integere mensen die verantwoordelijkheid willen nemen

- kunnen sector overstijgend, integraal en innovatief denken
- hebben een breed netwerk
- denken breder dan het eigen (organisatie/sector) belang en zijn in staat te verbinden
- voorkomen belangenverstrengeling
- kunnen voldoende tijd (minimaal 8 uur per maand) vrijmaken voor:
 - o makelen en schakelen van ideeën, mensen, organisaties
 - o het aanjagen/ initiëren van LAG-projecten
 - o het voeren van intake gesprekken
 - o de voorbereidingen en het bijwonen van de LAG-vergaderingen
 - o het afleggen van fysieke controles LAG-projecten
 - o meewerken aan allerlei andere LAG activiteiten
 - o organiseren van gebiedsbetrokkenheid

Voorzitter van de LAG:

- is een bekend persoon en heeft charisma
- is enthousiasmerend
- is neutraal en onafhankelijk
- heeft voldoende tijd beschikbaar
- is goed op de hoogte van wat er speelt in Zeeland
- kan goed samenwerken
- is flexibel en kan snel switchen
- gelooft in de kracht van mensen

De secretaris / coördinator van de LAG:

- moet professioneel zijn en continuïteit bieden
- is verantwoordelijk voor afstemming met betaalorgaan
- is goed op de hoogte van POP3 en van de verschillende fondsen / subsidies
- kan goed samenwerken, kan delegeren, is flexibel en gelooft in de kracht van mensen

Voor bepaalde activiteiten kan de LAG een tijdelijke werkgroep of een tijdelijke denktank instellen. Op deze manier kunnen meer mensen bij het LEADER proces betrokken worden en een bijdrage leveren aan de lokale ontwikkeling. (bijvoorbeeld voor het ontdekken van kansen voor samenwerking en verdienvermogen binnen de vrijetijdseconomie).

Tijdens de gebiedsbijeenkomsten hebben diverse mensen zich opgegeven om mee te denken / doen in de LAG of in de thematische werkgroepen op denktanks. De aanmeldingen zijn afkomstig uit diverse lagen van de samenleving en diverse organisaties op het gebied van duurzaamheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen, dorps/ gebiedscoöperaties, landbouw, natuur, milieu, maar ook vanuit de hoek van kunstenaars, onderwijs en zorg.

5.3. Organisatie van de uitvoering

De LAG werkt als een streeknetwerk en heeft vooral een aanjagende functie. Door de samenstelling van de groep wordt LEADER sterk verweven in de streek. Leden zijn ambassadeurs en zoeken ondernemers en organisaties op die ideeën hebben die een actieve bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van de LAG.

Stevige samenwerking tussen overheden en bewoners blijft nodig. In de vorige periode zijn de ervaringen in de samenwerking positief, maar het inzicht groeit dat het anders georganiseerd kan worden. We moeten helderder aangeven wanneer de overheid (provincie of gemeente) de regie-rol neemt of de facilitaire rol. En dus ook welke rol de LAG-leden op zich (kunnen) nemen.

De LAG zou eventueel een initiërende rol kunnen pakken wanneer basisbehoeften, zoals bijvoorbeeld toegankelijkheid van internet niet van de grond komt met bestaande partijen. Dus eerst de ruimte laten aan verschillende initiatiefnemers. Maar als er te weinig beweging ontstaat, dan kan de LAG als verbinder inspringen.

De provincie 'ontzorgt' de LAG door het beschikbaar stellen van een coördinator. Op verzoek van de LAG, kunnen de provincie, gemeenten of waterschappen op bepaalde acties een rol als regisseur op zich nemen.

We zullen veel actiever allerlei partners met elkaar moeten verbinden en dat ook faciliteren. Deze nieuwe aanpak vraagt wel behoorlijke inzet en expertise van sommige leden. Aangezien de LAG meer als projectinitiator en ontwikkelaar zal fungeren kunnen in overleg wellicht bepaalde werkzaamheden in aanmerking komen voor vergoeding.

Gelet op het profiel van de LAG zal er meer in de avonden worden vergaderd, want niet alle leden kunnen overdag tijd vrijmaken.

6. Financiering

6.1. Begroting

De begroting voor Midden- en Noord Zeeland luidt als volgt:

Begroting	
Submaatregel 1: voorbereidingskosten	-
Submaatregel 2: uitvoeringsbudget	2.412.000,00
Submaatregel 3: samenwerking	180.000,00
Submaatregel 4: lopende kosten, promotie en voorlichtin	792.000,00
	3.384.000,00
Privaat	2.256.000,00
Totaal	5.640.000,00

6.2. Dekkingsplan

Het dekkingsplan voor Midden- en Noord Zeeland luidt als volgt:

Financiële tabel		Budget €	
EU		1.692.000	30,00%
publiek			
gemeenten	564.000		
Waterschap	564.000		
Provincie	564.000		
		1.692.000	30,00%
subtotaal		3.384.000	
privaat		2.256.000	40,00%
Totaal		5.640.000	100,00%

Er is sprake van een breed financieel draagvlak onder de lagere overheden in Midden- en Noord Zeeland. Met de ambtelijke vertegenwoordiging vanuit de gemeenten is dit onderwerp dan ook separaat besproken binnen het gremium van het "Zeeuws Subsidieteam (ZST)". Daaruit bleek reeds een breed draagvlak voor dit dekkingsplan voorhanden te zijn.

Inmiddels is van de Provincie Zeeland, Waterschap Scheldestromen en de gemeenten Reimerswaal, Borsele, Vlissingen, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Tholen, Middelburg en Veere een intentieverklaring ontvangen. Vanuit de gemeenten Kapelle en Goes is ambtelijk een dergelijke verklaring toegezegd.

Voor meer informatie over de bovengenoemde intentieverklaring verwijzen wij u naar de bijlage 3.

Deel II Reglement

1. Huishoudelijk Reglement

In het Europese subsidieprogramma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2014-2020, POP-3, is de samenstelling, taken en bevoegdheden van de Plaatselijke groep vastgelegd. De LAG werkt volgens de bepalingen uit het hoofdstuk LEADER voor de periode 2014-2020, dat door de Europese Commissie is goedgekeurd.

1.1. Samenstelling LAG

1. Een Lokale Actiegroep (LAG) is conform Europese regelgeving samengesteld. De LAG bestaat uit een evenwichtige en representatieve vertegenwoordiging van de verschillende sociaal-economische partners uit de publieke en private sector uit het gebied. Maximaal 49% van de LAG-leden mag afkomstig zijn uit de publieke sector.
2. Over een eventuele vervanging van de leden wordt met een meerderheid van de stemmen besloten.
3. Teneinde de onafhankelijkheid en integriteit te waarborgen dienen de leden van de LAG zich te onthouden van alle activiteiten die tot een verstrengeling van belangen zouden kunnen leiden.
4. De leden van de LAG nemen bij betrokkenheid bij projectvoorstellen tijdens de vergadering van hun eigen onderwerp geen deel aan de beraadslagingen en dienen zich tevens te onthouden van stemming ten aanzien van hun eigen ingediende project.

1.2. Werkwijze LAG

1. De LAG vergadert minimaal 4 maal per jaar..
2. De leden van de LAG kunnen de voorzitter verzoeken een vergadering uit te schrijven.
3. Indien ten minste drie leden van de LAG een dergelijk verzoek indienen is de voorzitter gehouden dit verzoek in te willigen.
4. De vergaderingen worden uitgeschreven en de agenda wordt samengesteld door de voorzitter in overleg met het secretariaat van de LAG.
5. De te behandelen projectvoorstellen voor de vergadering van de LAG worden minimaal een week voor de vergaderdatum aan de leden toegezonden.
6. Om tot besluitvorming te kunnen overgaan dient de helft plus één van het aantal stemgerechtigde leden van de LAG bij de vergadering aanwezig te zijn.
7. De LAG beslist bij meerderheid van stemmen.
8. De adviserende leden van de LAG zijn niet stemgerechtigd.
9. De LAG wijst in haar eerste vergadering een voorzitter en een plaatsvervangende voorzitter uit hun midden aan.
10. De voorzitter is belast met de leiding van de vergadering.
11. Het secretariaat van de LAG wordt vervuld door de provincie. In voorkomende gevallen draagt de voorzitter zorg voor vervanging bij ziekte en verhindering.
12. Het secretariaat is belast met de voorbereiding en de organisatie van besprekingen binnen de LAG.

1.3. Taken en bevoegdheden LAG

Onverminderd het ter zake bepaalde in het LEADER programma, hebben de LAG de navolgende taken:

1. Opstellen en/of aanpassen van het ontwikkelingsplan.
2. Het aanjagen en ontwikkelen van LEADER-waardige ideeën/initiatieven.
3. Toetsen van projecten aan de plaatselijke ontwikkelingsstrategie en de daarin opgenomen criteria.
4. Ter finale beoordeling voorleggen van de projecten (met zwaarwegend advies) aan het college van Gedeputeerde Staten.

1.4. Prioritering subsidieaanvragen

1. Aanvragen die voor subsidie in aanmerking komen, worden de LAG op een prioriteitenlijst gerangschikt.
2. De rangschikking wordt bepaald door toepassing van alle in het openstellingsbesluit geselecteerde selectiecriteria met de in hetzelfde openstellingsbesluit aangegeven weging van die criteria. Het totaal aantal punten dat na toepassing van deze criteria wordt behaald, bepaald de rangschikking.
3. De aanvragen worden gehonoreerd op volgorde van de prioriteitenlijst.
4. Indien meerdere aanvragen op dezelfde plaats op de prioriteitenlijst worden gerangschikt en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt door middel van loting bepaald welke aanvraag als eerste wordt gehonoreerd.

1.5. Beoordelingsprocedure projecten

De beoordeling en selectie van de projecten vindt plaats conform de procedure zoals opgenomen in de Lokale ontwikkelingsstrategie. Deze mondt uit in een zwaarwegend, gemotiveerd advies aan het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland.

1.6. Tijdelijke werkgroep of denktank.

Voor bepaalde activiteiten kan de LAG een tijdelijke werkgroep of een tijdelijke denktank instellen.

Een dergelijke werkgroep/denktank kan de LAG formeren door leden uit haar midden of van daarbuiten op grond van een specifieke deskundigheid aanwijzen.

De LAG heft de werkgroep of de denktank op zodra de opdracht is uitgevoerd.

2. Selectiecriteria en selectieprocedure steunaanvragen

- Doel van selectie is te komen tot “de beste projecten”: de meerwaarde van LEADER-werkwijze
- Meetbaar en verifieerbaar (RVO), verantwoording publiek geld besteden
- Eenvoudig, eerlijk en logisch om mee te werken (LAG) en transparant naar aanvragers.
- De landelijke selectiecriteria en opzet moet ruimte aan de LAG bieden om het zelf verder uit te werken in een eigen toetsingsformulier met eigen wegingsfactoren. Evenwicht tussen landelijke basis en regionaal maatwerk.
- Het toetsingsformulier moet bijdragen aan een transparante beoordeling van de kwaliteit van een aanvraag.

2.1. Status en rolverdeling LAG-RVO-Provincie

Op hoofdlijnen zal het zo zijn dat de LAG besluit en daarmee zwaarwegend advies aan Gedeputeerde Staten zal geven, die zal beschikken. RVO toetst op objectieve /meetbare en verplichte criteria en doet een “instaptoets” (zijn alle benodigde bijlagen en “technische” aspecten meegeleverd in de aanvraag). Hoe het precies georganiseerd zal zijn, kan bij de provincie worden nagevraagd en besproken.

De LAG beoordeelt de aanvraag op kwaliteit op grond van enkele landelijke criteria die elke LAG dient te hanteren. Elke LAG kan deze criteria vervolgens in een eigen specificering uitwerken en wegingsfactoren toekennen op basis van de ambitie in de LOS.

2.2. Criteria

Er zijn landelijk *vier* hoofdcriteria op basis waarvan de LAG de kwaliteit van een projectplan kan beoordelen. In deze tabel zijn hulpvragen geformuleerd. De LAG kan zelf specifiekere aandachtspunten formuleren (bijvoorbeeld wat verstaat LAG onder innovatief) die passen bij de eigen LOS en er wegingsfactoren aan toekennen.

Uiteindelijk is het van belang dat de LAG samen tot een eindoordeel komt met heldere argumentatie richting aanvrager en de omgeving. Zodat de aanvrager weet wat er eventueel nog aangepast moet worden en/of argumentatie kan plaatsen en accepteren. In feite zijn de criteria en aanpak van de toetsing een manier waarop discussie en beoordeling door de LAG kan plaatsvinden op basis van kwaliteit en transparantie.

Criteria	Check op	Beoordeling:	Hulpvragen			Totaal	Totaal
		Score van 0,1,2 of 3: van heel weinig tot heel veel		minimaal	maximaal	minimaal	maximaal
1 LEADER Ambitie en resultaten	Draagt het initiatief voldoende bij aan de doelen (thema's) van de LOS	Ondergrens: 2 punten	Draagt het bij aan ambitie, thema's/speerpunten?				
		Max 3	Draagt dit bij aan de toekomst van het gebied? 'Zitten we hier echt op te wachten?'.	0,66	1		
			Streeft het project een structureel effect na? Is het een éénmalig activiteit? Is het een activiteit met een kortstondig effect?	0,66	1		
			Is er sprake van voldoende geografische spreiding van projecten binnen het gebied?	0,66	1	1,980	3,000
2 LEADER-Werkwijze	Draagt het initiatief voldoende bij aan de volgende cruciale Leadercriteria:	Voor a, b, c, d:	Leent de probleemstelling van het project zich goed voor een LEADER-benadering?				
	a. Bottom up, draagvlak		Hoe bottom-up is het project?	0,433	0,66		
			hoe zit het met aantoonbaar draagvlak?	0,433	0,66		
			Zijn er intentieverklaringen/steunbrieven bijgevoegd?	0,433	0,66	1,299	1,980
	b. Innovatief	Minimaal: 8	Is er sprake van een (nieuwe) coalitie;	0,325	0,5		
		Max score 4x3=12	Draagt het project bij aan de samenwerking tussen sectoren, m.n. die sectoren die elkaar van nature niet snel vinden?	0,325	0,5		
			Wat is nieuw voor het gebied? En wat is nieuw? Is er sprake van enige vorm van "risico" en is de aanvrager bereid en in staat die te dragen?	0,325	0,5		
			Is er sprake van innovatie/vernieuwing voor gebied?	0,325	0,5	1,300	2,000
	c. Samenwerking / netwerk opbouw		Zijn de rolbeschrijvingen en verantwoordelijkheden duidelijk?	0,325	0,5		

			In hoeverre levert het project een bijdrage aan de versterking van het leefbaarheids perspectief?	0,325	0,5		
			Levert het project een bijdrage aan het verkleinen van de achterstandssituatie van achterstandsgroeperingen, met name jongeren, ouderen, vrouwen en/of allochtonen?	0,325	0,5		
			Wie zijn er betrokken? Wie mis je?	0,325	0,5	1,300	2,000
	- Publiek private partnerschap		Of en hoe zijn overheden betrokken in de ontwikkeling, uitvoering?	0,65	1,0		
			Maakt het project gebruik van of is gericht op gebiedsspecifieke kwaliteiten, uitdagingen, streekidentiteit?	0,65	1,0	1,300	2,000
	Integrale aanpak, multisectoraal		In hoeverre is het project integraal?	0,26	0,4		
			In hoeverre levert het project een positieve bijdrage aan het milieu?	0,26	0,4		
			In hoeverre levert het project een bijdrage aan de versterking van de regio vanuit economisch perspectief?	0,26	0,4		
			In hoeverre levert het project een bijdrage aan de versterking van de regio vanuit ecologisch perspectief?	0,26	0,4		
			In hoeverre levert het project een bijdrage aan de ontwikkeling van de biobased economy?	0,26	0,4	1,300	2,000
	Overdraagbaar		Worden resultaten uitgedragen? Is het project overdraagbaar? En is daar in het communicatieplan concreet aandacht aan besteed?	1,3	2	1,300	2,000
3 Haalbaarheid	Is het initiatief haalbaar/levensvatbaar?	3.a en 3 b	Is het aanvraagformulier volledig ingevuld en zijn alle verplichte bijlagen aangeleverd?	0,2	0,3		
	a. Organisatorisch	Minimaal: 4	Is er een heldere organisatiebeschrijving met duidelijke verantwoordelijkheden?	0,2	0,3		

	b. Financieel	Max score totaal 6	Zit het project logisch in elkaar: dragen activiteiten echt bij aan het beoogde doel?	0,2	0,3		
			Heeft de aanvrage/organisatie voldoende expertise, netwerk?	0,2	0,3		
			Is het tijdpad realistisch?	0,2	0,3		
			Zijn vergunningen geregeld?	0,2	0,3		
			Is er zicht op en onderbouwing van continuïteit na afloop?	0,2	0,3		
			Is er openbare kennis over de betrouwbaarheid en/of kwaliteit van de aanvrager en/of partners (Goede of slechte ervaringen);	0,2	0,3		
			Wat is de motivatie van de aanvrager: vanuit het hart en gemeenschappelijk/gebiedsbel ang of sec vanuit de beurs/eigen belang?;	0,2	0,3		
			Welke (schijn van) belangenverstrengeling tussen wie zou mee kunnen gaan spelen?	0,2	0,3	2,000	3,000
			Is het project kleinschalig? Bedraagt de POP3-bijdrage maximaal ⁽¹⁾ Euro? <small>(1) Maximale bedrag nog niet bekend</small>	0,4	0,6		
			Bedraagt de POP3-bijdrage minimaal ⁽²⁾ Euro? <small>(2) Minimale bedrag nog niet bekend</small>	0,4	0,6		
			Ontwikkelt men met het project een nieuw verdienmodel?	0,4	0,6		
			Begroting:				
			Is er een sluitende en transparante begroting en dekkingsplan, bankgarantie, ondernemersplan,	0,4	0,6		
			Zijn toezeggingen cofinanciering bijgesloten; zijn er verklaringen voor het risicodragen?	0,4	0,6	2,000	3,000
4 Value for money (waar voor geld)	Is het initiatief efficiënt / doelmatig:	4 a b c,	Hoe ligt de balans tussen de investeringen en de verwachte opbrengst in brede zin?	1,2	2,4		

	a. geld	Min: 6	Zou het project zonder LEADER niet door kunnen gaan? Of een andere kwaliteit krijgen? Waar zit het "plusje"?	1,2	2,4		
	b. ureninzet	max score 12	Is er zicht op continuïteit en draagkracht/verantwoordelijkheid voor een minimale ver van 5 jaar en verspreiding resultaten na de vaststelling van het project?	1,2	2,4		
	c. instandhouding/continuïteit		Levert het project een bijdrage aan de werkgelegenheid in de regio?	1,2	2,4		
			Is de continuering van het project na beëindiging van de subsidietermijn reëel?	1,2	2,4		
						6,000	12,000
Eindscore aantal punten						19,779	32,980
Opmerkingen/verbeterpunten							
Stemming LAG	Aantal met naam dat instemt met deze beoordeling						
Bijzonderheden t.a.v. eventuele							
Belangen LAG-lid							

Maximale haalbare score: 33

Minimaal score vereist: 20

Op elk (sub)onderdeel moet tenminste 2 punten worden gescoord.

Naast een oordeel op punten kun je als LAG de 3 belangrijkste argumenten op basis van het projectplan en de criteria goed formuleren. Die kun je in de communicatie naar de aanvrager, het verslag en een persbericht/website kunt opnemen.

Bijlagen

1. SWOT

STRENGTHS

- Veelzijdig platteland;
- Loyaliteit van de mensen;
- Grote lokale cohesie
- Diversiteit aan organisaties
- No nonsens
- Kustzone sterk
- Groen blauwe kracht, gebiedskwaliteit
- Diversiteit aan landschapspotentieel, zoet/zout, nat/droog, etc.
- Toeristisch aantrekkelijk landschap
- Overzichtelijk gebied door eilanden; korte lijntjes, mogelijkheid voor samenwerking
- Kleinschalig=persoonlijk (scholen)
- Goede landbouwgrond
- Mogelijkheden voor duurzame energie; zonuren/wind

OPPORTUNITIES

- Geografische ligging zorgt voor Veel consumenten; Rotterdam/Antwerpen; NW EU;
- Aqua cultuur, biobased economie, onderzoeksinstituten betrekken. Past in landschap en structuur MNZ.
- Samenwerking tussen sectoren/ onderwijs/overheid/ondernemers; korte lijnen;
- Synergie met andere budgetten
- Leren over de grens
- Tijd (crisis) vraagt om innovatie → prikkel breder dan bij beleidsmakers, ook ondernemers
- Omdenken; anders denken, benaderen van een andere manier in relaties, condities scheppen
- Randen opzoeken verweven, anders benutten, etc.
- Gebieden verbinden – Rotterdam/Antwerpen
- Veel ruimte voor nieuwe ontwikkelingen (dun bevolkt)
- Duurzaamheid; uitdaging voor innovatie, bijvoorbeeld via programma Duurzaam door;
- ICT ontwikkelingen bieden mogelijkheden voor de bereikbaarheid en voorzieningen op het platteland.
- Aandacht voor belevingen in toerisme: biodiversiteit, landbouw, routes door natuur en binnenland.

WEAKNESSES

- Vergrijzing/ontgroening; probleem voor continuïteit
- Binnenland blijft achter bij ontwikkelingen aan de kust
- Onderhoud toeristische routes (vnl. rond natuurgebieden) en bossen kan beter. Eigendomsgrenzen belemmeren ontwikkeling.
- Dun bevolkt; Leefbaarheid onder druk, i.h.b kleine kernen:
 - o Voorzieningenniveau niet op orde
 - o gemis aan breedband internet, digitale ontsluiting platteland niet op orde(landbouw, toerisme)
- Eilandgericht; klein denken
- Structuur denken; automatiseren
- Bescheidenheid/ weinig innoverend; Zeeuws eigen, normaal doen, weinig lef om buiten kaders te denken, belemmering voor vernieuwing, conservatief
- Veel verschillende meningen, iedereen vind iets, kikkers in de kruiwagen houden
- Steeds meer leegstand in agrarische bebouwing.

THREATS

- Euro's beperkt, financieel perspectief beperkt
- Ondernemers afhankelijk van prijsvorming buiten invloedssfeer
- Vergunning traject belemmerend
- Wereldproblematiek; prijsvorming agrarische sector weer/prijsvorming/
- Wegvallen in de massa; zeeland wordt over het hoofd gezien
- Eenduidig bestemmen/ monofunctioneel
- Eenlingen kunnen moeilijk ruimte krijgen, instituties domineren
- Veel werkgelegenheid buiten zeeland – aantrekkende werking buiten het gebied
- Opheffen bestuurslagen; benaderbaarheid raak je kwijt.

2. Proces van formeren nieuwe LAG

Er is een kwartiermaker aangewezen die de overgang van de oude naar de nieuwe LAG begeleidt. De kwartiermaker voldoet aan het profiel van voorzitter, maar in de komende maanden zal moeten blijken of hij / zij deze rol in de nieuwe periode ook formeel wil oppakken. De rol als voorzitter is optioneel voor de kwartiermaker.

De kwartiermaker:

- heeft draagvlak in de streek
- heeft bestuurlijke ervaring en inzicht in veranderingsprocessen
- is neutraal, onafhankelijk en enthousiasmerend
- heeft voldoende tijd beschikbaar
- is goed op de hoogte van wat er speelt in Zeeland

De kwartiermaker kreeg als opdracht mee:

- Meedenken en input leveren bij het opstellen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) – puntjes op de i zetten.
- De samenstelling van de nieuwe LAG begeleiden door vaststellen van profielen en benaderen van geschikte kandidaten. Dit gebeurt met de hulp en ondersteuning van de coördinator -en gevoed door de input van enkele van de huidige LAG leden.
 - o via een advertentie kandidaten oproepen
 - o rechtstreeks kandidaten benaderen (die zich opgegeven hebben tijdens gebiedsbijeenkomsten, of die daarin al voorgedragen zijn) en vragen naar hun interesse
 - o via de sectoren (landbouw, vrije tijdseconomie, burgerkracht) kandidaten laten aandragen
 - o de huidige LAG leden vragen om hun motivatie en interesse in de nieuwe aanpak LAG en uitvoering LOS te beschrijven en hen daarop te bevragen.
 - o Alle LAG leden (zowel huidige als nieuwe) maken hun interesse kenbaar via een korte motivatie. Na gesprekken wordt keuze gemaakt voor de eerste lichting LAG-leden. De andere geschikte kandidaten komen op de reservelijst voor vervanging.
- De kwartiermaker / en later de voorzitter bewaakt ook het draagvlak bij de gemeenten: onderhoudt persoonlijk de contacten met bestuurders
- De kwartiermaker zal extern als gezicht en vlaggendrager van LEADER functioneren totdat de nieuwe voorzitter deze rol overneemt.

Dit proces van vorming van de nieuwe LAG is in gang gezet. De namen (en achtergrond, betrokkenheid) van de leden van wie per eind april bekend is dat zij verantwoordelijkheid willen nemen voor deze LOS, zijn opgenomen. Hiermee is aangetoond dat de nieuwe LAG onder leiding van de kwartiermaker/voorzitter in staat is om de ambities van de LOS waar te maken.

Samenstelling nieuwe LAG

Dhr A. Schenk	Voorzitter, gemeente Borsele, Wethouder
Mw A. Copper	Coördinator Provincie Zeeland
Dhr M. van Dintel	SCEZ
Dhr A. Marinisse	Waterschap Scheldestromen
Mw N. Luteijn Steendijk	Vrouwen van Nu
Dhr K. de Regt	ZLTO
Dhr J. Oudesluijs	Zeeuwse Vereniging voor Kleine Kernen
Mw C. van Sluijs	ZAJK
Dhr D. van de Wouw	SCOOP
Mw M. Ernst	ZMF
Mw M. Tempelman	Kenniscentrum Kusttoerisme
Dhr F. Driedijk	RABO-bank
Dhr P. Baas	VZG
Mw J. de Koning	Maatschappelijk Ondernemster
Mw S. Verburg	Stichting Lekker Regionaal Product
Dhr A. Phernambucq	Duurzaamheid
C. Balkestein	namens Stichtingsbestuur "De Putter"
Mw Kuijpers	MKB

3. Brief aan gemeenten

Geacht College, geacht Dagelijks Bestuur,

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende:
in het kader van de uitvoering van het nieuwe Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP-3) zijn wij als Lokale Actie Groepen (LAG) Midden- en Noord-Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen, (onder POP-2 de Plaatselijke Groepen genoemd) betrokken bij het opstellen van de nieuwe Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS) voor het gebied.

LEADER-aanpak

Ook het nieuwe POP-3 programma kent een apart onderdeel te weten, de LEADER-aanpak. De afkorting **LEADER** staat voor: **Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale**, en betekent vrij vertaald "Samenwerking voor plattelandsontwikkeling". Deze omschrijving geeft weer wat de Europese Unie met LEADER voor ogen staat; een subsidieprogramma dat de bewoners inspireert om hun leefomgeving te helpen ontwikkelen. LEADER gaat uit van de kracht van de regio en is voornamelijk bedoeld voor samenwerkingsverbanden tussen (overheids)organisaties en (landbouw)ondernemers en/of particulieren op het platteland die met veel enthousiasme en op een eigen originele wijze hun leef- en werkomgeving willen verbeteren.

De basis voor uitvoering van LEADER is de zogenaamde Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) waarbij een "van onderop-benadering" vereist is. Dit plan beschrijft naast de problemen, kansen en doelen waar aan in het gebied gewerkt wordt, ook de wijze waarop het samenwerkingsverband, de LAG, dit in de komende periode wil gaan doen.

Deze aanpak is niet nieuw en naar alle waarschijnlijk bij u ook bekend. Ook in uw regio zijn in de afgelopen jaren verschillende projecten uitgevoerd, die mede door uw cofinanciering en een Europese subsidie, een bijdrage hebben geleverd aan de vitalisering van het Zeeuwse platteland.

Vanaf 2002 tot 2006 is in onze provincie het LEADER+ programma uitgevoerd. Daar waren destijds 7 miljoen euro aan Europese LEADER-middelen mee gemoeid. Vanaf 2007 is de LEADER-aanpak opgenomen in het huidige POP2-programma. Via dit spoor is ruim 10 miljoen aan Europese LEADER-middelen aan kwalitatief goede projecten gesubsidieerd.

Een nieuwe programmaperiode (POP3):

de totstandkoming van de nieuwe Lokale Ontwikkelingsstrategieën in Zeeland.

In onze provincie zijn er in principe wederom twee gebieden die opteren een nieuwe Lokale Ontwikkelingsstrategie uit te voeren op het Zeeuwse platteland, te weten Midden- en Noord Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen.

Ten behoeve van de opstelling van deze strategieën is tot op heden in beide gebieden het volgende aan voorbereiding gedaan vanuit de provincie is er middels een aanbestedingsprocedure opdracht gegund aan ETC om de beide potentiële LAG's te ondersteunen in het proces te komen tot een goede Ontwikkelingsstrategie. ETC is een non-profit organisatie die onder andere ondersteuning biedt bij de mensgerichte ontwikkeling in plattelandsgebieden. Bovendien is ETC nauw betrokken bij het Netwerk Platteland en heeft veel ervaring met de LEADER-aanpak en het opstellen van dergelijke plannen.

Samen met ETC en de potentiële LAG's binnen de beide gebieden is aan de hand van bestaande nota's, visies en rapporten een verkennende inventarisatie uitgevoerd. Daarnaast zijn er op basis van interactie met bewoners diverse bijeenkomsten georganiseerd. Het opstellen van een Lokale Ontwikkelingsstrategie moet leiden tot een nieuwe aanpak voor LEADER binnen het POP3 in Zeeland en tot twee, door de streek gedragen, plannen voor sociaal economische versterking van Zeeland.

Beoogde leden van de Lokale Actiegroepen hebben in het totstandkomingsproces van de LOS, interviews afgenomen bij een groot aantal bij plattelandsontwikkeling betrokken Zeeuwen. De

uitkomsten van deze interviews en de verschillende gehouden gebiedsbijeenkomsten zijn de basis geweest voor het bepalen van de thema's in de LOS en de rol van de LAG.

Zo zijn er in 2014 (3 november en 1 december) twee streekbijeenkomsten in Midden- en Noord Zeeland en twee streekbijeenkomsten in Zeeuws-Vlaanderen (30 oktober en 25 november) georganiseerd. Voorts zijn er twee ontwerpessies (waarbij de eerste conceptuele inhoud van de plannen werd beoordeeld en waar nodig herschreven) op 15 en 16 december zijn in beide gebieden twee ontwerpessies gehouden. Een aantal vertegenwoordigers van de Zeeuwse gemeenten en het Waterschap heeft deze verschillende bijeenkomsten bijgewoond.

Daarna hebben twee kerngroepen hun inbreng geleverd op de conceptversies. De Lokale Ontwikkelingsstrategieën zijn vervolgens in concept gepresenteerd en per gebied in een bijeenkomst in februari 2015 gepresenteerd, besproken en getoetst.

Zo ver zijn de LAG's dus nu met hun plannen. Belangrijk onderdeel van de LOS is ook de financiële paragraaf, hoe denkt men aanspraak te kunnen maken op het Europese budget dat in het kader van POP-3 voor de gebieden is gereserveerd. Is de noodzakelijke publieke cofinanciering al geregeld en over welke prioriteiten beoogt men het totale budget te verdelen?

Randvoorwaarden

Het Europese LEADER-budget in POP-3 voor Zeeland bedraagt in totaal € 5.640.000,--.

Een voorwaarde voor de inzet van Europese middelen in het kader van LEADER/POP3 is wederom dat minimaal eenzelfde bedrag door nationale publieke organisaties wordt ingezet (de zogenaamde publieke cofinanciering). Daarbij gaat het om middelen van het Rijk, de provincie, gemeenten, waterschappen en andere als (semi-)overheid erkende instanties.

Dit uitgangspunt dient te worden doorvertaald naar een indicatieve financiële tabel, waarbij onderscheid dient te worden gemaakt tussen de verschillende publieke bronnen.

Per project kan de verhouding tussen financiers uiteraard afwijken.

Wel geldt dat projecten maximaal 50% subsidie vanuit het Europese budget ontvangen.

Tevens wordt in de financiële tabel een indicatieve investering vanuit de private sector geraamd.

Deze tabel zal per gebied in de afzonderlijke LOS-en worden opgenomen.

Begroting/Financiële tabel

Begroting	€
Submaatregel 1: Voorbereidingskosten	-
Submaatregel 2: Uitvoeringsbudget	4.020.000
Submaatregel 3: Samenwerking	300.000
Submaatregel 4: lopende kosten, promotie en voorlichting	1.320.000
	5.640.000

Financiële tabel		Budget €	
EU		2.820.000	30,00%
publiek			
gemeenten	940.000		
Waterschap	940.000		
Provincie	940.000		
		2.820.000	30,00%
subtotaal		5.640.000	
privaat		3.760.000	40,00%
Totaal		9.400.000	100,00%

Zoals aangegeven is hier sprake van een indicatieve verdeling.
Als Gemeente en Waterschap kunt u middelen als co-financiering inzetten om publieke of private doeleinden te realiseren. De projecten mogen echter geen "reguliere" gemeentelijke taak of "reguliere" Waterschapstaak betreffen. Middels uw projecten mogen er uiteraard wel Gemeentelijke- of Waterschaps- doeleinden worden gerealiseerd, maar deze projecten dienen evenwel een aantoonbare meerwaarde te bevatten voor het gebied of de streek. Vanzelfsprekend dienen deze projecten aan te sluiten bij de doelstellingen van het POP3-programma.

Berekening financiële tabel

Teneinde inzicht te kunnen verkrijgen in een evenwichtige onderverdeling is gekozen voor een berekeningssystematiek die recht doet aan alle betrokken partijen. Deze berekening treft u als bijlage aan bij dit schrijven .

Daarbij is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- op basis van een vast bedrag per inwoner
- een variabele bijdrage per gemeente op grond van het aantal inwoners

Tot slot

Zoals aangegeven is het een indicatieve onderverdeling.

Hoe de tabel er uiteindelijk uit komt te zien zal sterk afhangen van de projecten die de komende 7 jaren al dan niet met behulp van uw co-financiering zullen worden uitgevoerd.

De onderverdeling wekt misschien de suggestie dat de regio Zeeuws-Vlaanderen minder ELFPO-middelen (Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling) zal kunnen claimen. Dat zou een onterechte conclusie zijn. Benadrukt dient te worden dat de indicatieve co-financieringsbijdrage niet leidend of bepalend zal zijn voor de mate waarin u in de komende programma-periode aanspraak wenst te maken op het ELFPO (POP3)-budget. Immers, uit de ingediende aanvragen zullen de beste projecten in een tender-procedure worden geselecteerd en geprioriteerd. De toekenning zal dus geheel van de kwaliteit van de projecten afhangen.

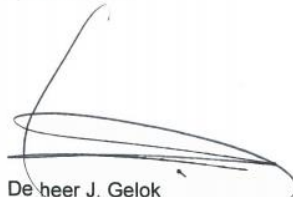
U wordt hierbij gevraagd in te stemmen met de in de financiële tabel opgenomen onderverdeling. Voor de goede orde wordt hierbij tevens aangegeven dat het zich conformeren aan de financiële tabel geen harde verplichtingen voor u meebrengt. Wel vragen we van u om de intentie uit te spreken om ook financieel bij te dragen aan de uitvoering van de LOS, teneinde het POP3 programma binnen de gestelde kaders zo optimaal mogelijk te benutten.

Wij verzoeken u uiterlijk 25 maart a.s. te reageren op dit verzoek.

Hoogachtend,

Mevrouw D. van Damme – Fassaert
(wethouder gemeente Hulst)

Voorzitter Lokale Actie Groep
Zeeuws Vlaanderen

De heer J. Gelok
(burgemeester Gemeente Borsele)

Voorzitter Lokale Actiegroep
Midden- en Noord Zeeland